

MEDALIA DIN AUR EMISĂ CU OCAZIA JUBILEULUI DE 25 DE ANI DE DOMNIE A REGELUI CAROL I

THE GOLD MEDAL FOR THE 25th JUBILEE OF THE REIGN OF CHARLES I

Cristiana Tătaru*

Abstract

The purpose of this article is to present the golden medal issued in 1891 for the celebration of 25 years of reign of Charles I of Romania. This medal, designed by Anton Scharff, an Austrian sculptor, was made in bronze, silver and gold, but the golden type was not known in the academic field.

In 2010 the personal archive of the Romanian numismatist Octavian Iliescu was donated to the National History Museum of Romania and in the letters archive I found some old photos with this golden medal, which was kept in the private collection of Aurelian Răuță. Also, through the study of the sales market of heritage objects I was able to find that in 2012, in an auction, a similar medal was sold.

Keywords: Charles I, medal, jubilee, Octavian Iliescu.

Emiterea medaliilor cu anumite ocazii festive a reprezentat în cultura monarhică o obligație, prin care suveranul putea transmite un mesaj sub forma unui discurs imagistic și textual, în care bunul gust și înalta educație trebuiau să se contopească. Prin urmare, sărbătorirea celui de-al XXV-lea an de domnie al regelui Carol I nu a rămas un eveniment nedocumentat în domeniul artei medalistice din România.

Anul 1891 este marcat în medalistica românească prin emiterea a peste zece medalii jubiliare¹, care sunt caracterizate pe de-o parte de utilizarea unor

* Muzeograf, Secția Cabinet Numistic și Tezaur Istoric.

¹ *Catalogul medaliilor moldo-române, cunoscute de la anul 1600 până la 1906*, în BSNR, III, 1906, p. 68-72 – sunt menționate 10 medalii; Gheorghe Buzdugan, Gheorghe Niculiță, *Medalii și plachete românești*, București, 1971, p. 244 – sunt menționate doar opt medalii; Ernest Oberländer-Târnoveanu, Katiușa Pârvan, *Carol I în medalistică*, în „Muzeul Național”, XIII, 2001, p. 149-150 – catalog în care sunt prezentate 13 medalii jubiliare emise în 1891; *Idem.*, *Moartea Regelui Carol I reflectată în medalistică – Reacție publică și reacție personală* –, în „Muzeul Național”, XIII, 2001, p. 227 – din

programe iconografice variate, și, pe de altă parte, de o bogată diversitate în ceea ce privește morfologia acestora. Pentru a celebra acest eveniment, care coincidea cu o perioadă de stabilitate și prosperitate, au fost emise medalii ale căror dimensiuni variau de la 24 mm până la 80 mm și care erau realizate din aramă, bronz, argint sau aur, ceea ce denotă faptul că se dorea ca discursul festiv să fie recepționat de cât mai mulți oameni, prin adaptarea acestuia pentru fiecare categorie socială. De aceea, pe lângă medalii oficiale realizate din aur, argint și bronz de mari dimensiuni, au fost realizate și așa-numitele medalii „populare”, de mici dimensiuni, care cel mai adesea prezentau toarte de formă circulară, pentru a putea fi prinse de haine.

Deși, până în prezent, s-a păstrat un număr impresionant de medalii emise în timpul domniei lui Carol I, perioadă considerată a fi epoca de aur a medalisticii românești², în colecțiile publice din România nu le este cunoscută specialiștilor nicio medalie de aur emisă în anul 1891, ceea ce i-a determinat pe cei mai mulți dintre cercetători să se îndoiască de supraviețuirea acestora perioadei comuniste, fiind foarte bine cunoscut faptul că între anii 1948-1989 chestiunile care priveau istoria monarhică a României au fost ignorate intenționat și lăsate într-un con de umbră³. Cu toate acestea, o contribuție nesperată în cercetarea medalisticii românești mi-a fost oferită de activitatea de arhivare a corespondenței științifice a numismatului Octavian Iliescu⁴, dar și de investigarea piețelor internaționale de vânzare a obiectelor de patrimoniu.

În anul 2010, arhiva personală a lui Octavian Iliescu care conține: articole și cărți de specialitate, manuscrise de cărți și articole, dar și corespondența

275 de medalii și plachete pe care este prezentă efigia sau numele și titulatura lui Carol I, 13 sunt dedicate sărbătoririi jubileului de 25 de ani de domnie; Egon Groner, *Rumänische Medaillen vom Jahre 1600 bis einschliesslich 1900*, București, Editura Carol Göbl, 1905, p. 65-67 – menționează șapte medalii.

² Ernest Oberländer-Târnoveanu și Katiușa Pârvan identifică pentru perioada cuprinsă între 1866-1914 un număr de 345 de medalii. Vezi: *Moartea Regelui Carol I reflectată în medalistică – Reacție publică și reacție personală* –, ed.cit., p. 226-227.

³ O mărturie a acestei probleme de istoriografie, în ceea ce privește cercetarea medalisticii din timpul lui Carol I, este reprezentată de lucrarea lui George Buzdugan și a lui Gheorghe Niculiță, *Medalii și plachete românești*, publicată în anul 1971, în paginile căreia nu sunt prezentate medalii emise de către Carol I, fiind omise intenționat orice aspecte puteau aduce în atenția publicului cititor personalitățile monarhice românești. Cu toate acestea, în catalogul de la finalul volumului se regăsesc câteva medalii în titulatura cărora este menționat și Carol I, precum o parte dintre medalii jubiliare.

⁴ Pentru contribuțiile în domeniul numismatiei vezi: Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Octavian Iliescu (22 august 1919 – 24 iunie 2009)*, în „Cercetări Numismatice”, XV, 2009, p. 15-39.

științifică purtată cu diferiți colegi din țară, dar și din străinătate⁵, între anii 1965 și 2000, a fost donată Muzeului Național de Istorie a României, cercetarea materialelor fiind integrată în activitățile Cabinetului Numismatic din cadrul muzeului. Această activitate de valorificare a arhivei Octavian Iliescu presupune ordonarea bibliotecii, realizarea unei arhive digitale în care să se regăsească articolele și corespondența cu caracter științific, dar și cercetarea manuscriselor numismatului, cu scopul de a le pune la dispoziția publicului interesat de studiile numismatice.

În prima fază a investigării arhivei, atenția ne-a fost atrasă de bogatul material epistolar care ne-a permis, în primul rând, să observăm modul în care informațiile din domeniul numismatic erau împărtășite între cercetătorii români și străini, corespondența lui Octavian Iliescu fiind un exemplu remarcabil de comunicare între cercetători ai diferitelor instituții prestigioase din Europa vestică și Statele Unite ale Americii, într-o epocă în care România era separată de Occident. În al doilea rând, acest material brut s-a dovedit a fi o sursă inedită de informații, sursă pe care o vom utiliza și în cadrul acestui articol.

Unul dintre interlocutorii cei mai activi ai lui Octavian Iliescu a fost profesorul Aurelian Răuță, emigrant care părăsește România în anul 1941 și care de-a lungul anilor va susține din exil o intensă activitate de propagandă culturală românească, încununată de traducerea în limba spaniolă a principalelor opere literare românești și de întemeierea Asociației Culturale Hispano-Române din Salamanca și a Fundației Culturale Române de la Madrid. În mediile numismatice românești, Aurelian Răuță a fost cunoscut datorită pasiunii sale pentru monedele moderne, pasiune care s-a concretizat prin publicarea catalogului *Modern Romanian Coins, 1867-1966: A detailed and historical description of every Romanian coin from the first until the present time*. De menționat faptul că acest catalog s-a constituit în jurul celebrei colecții de monede românești moderne pe care Aurelian Răuță a alcătuit-o în încercarea de a crea o veritabilă colecție de monede din aur emise sub Carol I.

⁵ Dintre colegii români și străini cu care Octavian Iliescu a corespondat în scris am dori să îi menționăm pe următorii: Laura Balletto (Universită di Genova), Ernesto Bernareggi (Universită di Padova), Tommaso Bertelé, Buzdugan George (Societatea Numismatică Română), Alexei Bykov (Muzeul Ermitaj), Eugen Chirilă (Institutul de Istorie din Cluj), Clain-Stefanelli Vladimir (Smithsonian Institute), Crawford Michael (University of Cambridge), Todor Gerasimov, Jean Gouillard (Bibliothèque Nationale de France), Philip Grierson (University of Cambridge), Eva Kolnikova (Muzeul din Brno), Michael Metcalf (Oxford University), Virgil Mihăilescu-Bârliba (Institutul de Arheologie Iași), Cécille Morisson (CNRS Paris), Radu Ocheșeanu (Muzeul de Arheologie Constanța), Mande Oeconomides (Muzeul de Numismatică din Atena), Franco Panivi Rosato (Muzeo Nazionale Romano Il Medagliere), Georges le Rider (Bibliothèque Nationale de France), Juditha Winkler (Institutul de Istorie Cluj).

În scrisoarea datată 5 februarie 1975, Aurelian Răuță îi mulțumește lui Octavian Iliescu pentru ajutorul oferit și, în plus, alătură scrisorii fotografii ale aversului și reversului medaliei comemorative din aur emise cu ocazia jubileului a 25 de ani de domnie a regelui Carol I⁶, pe care ar fi dorit să o vândă statului român.

„Madrid, 5 februarie 1975

Dragă domnule Iliescu,

Conform convorbirii telefonice de azi dimineață, îți mulțumesc mult pentru tot ce te-am rugat. Aștept diapozitivele pentru conferință.

Îți trimit fotocopii din oferta – licitație – din Viena – pentru dinarul lui Vlaicu! – ca să vezi ce prețuri au.

La fel îți trimit fotografiile medaliei de la Carol I – ca să îmi spui cui și în ce formă să scriu o ofertă ca să o cumpere statul român.

medalia are: 292 grame și –
Ø 65 mm –
épaisseur – 4 mm

Pe mine m-a costat acum 15 ani, deci când banii aveau altă valoare: 10.000 \$.
– acum face de cel puțin 3 ori mai mult.

Dacă o pot vinde, banii îi dau familiei mele, deci plata în lei acolo.

Aștept cu nerăbdare informația matale și îți trimit

Mulț și drag, Aurelian Răuță”

După cum am afirmat anterior, această medalie nu s-a păstrat în nicio colecție publică românească⁷, existența ei fiind cunoscută grație lucrării lui Egon Groner, *Rumänische Medaillen vom Jahre 1600 bis einschlieslich*, în care este menționată emisiunea din aur a acestei medalii, nefiind însă precizat numărul de medalii care au fost realizate și nici numele persoanelor cărora le-au fost conferite.

Dincolo de prețul metalului din care este realizată medalia, ceea ce face extrem de importantă această piesă medalistică este valoarea istorică și artistică, precum și raritatea ei. Realizată de către sculptorul Anton Scharff⁸ într-un atelier

⁶ *Catalogul medaliilor moldo...*, p. 68; Wolfgang von Wurzbach, *Katalog meiner Sammlung von Medaillen, Plaketten und Jettons*, Zürich, 1937, nr. 4355; Egon Groner, *op.cit.*, p. 65.

⁷ În colecția medalistică a Muzeului Național de Istorie a României se păstrează o astfel de medalie din argint. Vezi: Ernest Oberländer- Târnoveanu, Katiușa Pârvan, *Carol I în medalistică*, *ed.cit.*, p. 149, nr. 26.

⁸ Această medalie poate fi considerată a doua lucrare a lui Anton Scharff realizată pentru familia regală. Este cunoscut faptul că în anul 1878 artistul a realizat medalia pentru comemorarea Războiului de Independență, medalie care nu a fost pusă în circulație. Vezi: Ernest Oberländer-Târnoveanu, Katiușa Pârvan, *art.cit.*, p. 144.

din Viena, medalia poate fi considerată o oglindire în metal a discursului ținut de Carol I la 10 mai 1891:

Noi, Carol I, Rege al României, la chemarea poporului român, care s-a rostit prin plesbicitul de la 8 aprilie 1866 și prin votul dat de reprezentanții săi în Adunarea electivă de la 1 Mai același an, plecat-am de la Castelul strămoșesc, de la obârșia Dunării, și încredințându-ne destinul acestui popor [...]. La 10 Maiu același an, Locotenența Domnească, Guvernul țării, întreaga națiune, Ne-a primit sărbătorește la prima intrare a Noastră în capitala București.

[...] În 10 Maiu 1877, prin votul unanim al Corpurilor legiuitoare, proclamat-u-s'a independența României. Votul acesta își avu îndată răsunet în granitul Balcanilor, prin glasul puternic al tunului, care în ziua de 17 Maiu 1877, la Calafat, sub comanda Noastră, începu războiul României contra Turcilor pentru independență.

Curând apoi, la 17 Iulie 1877, lauri nevesteșiți au încununat drapelele oștirii Nostre, condusă de Noi peste Dunăre, la Nicopole, Rahova, Smârdan, Grivița, Opanez; iar în 28 Noembrie 1877, prin luarea Plevnei, vitejia oștenului român a înscris pentru tot-deauna independența României în cartea istoriei neamurilor.

[...] La 10 Maiu 1881, națiunea română, prin reprezentanții sei, a pus pe capul Nostru Corona de oțel, făurită în Arsenalul Armatei din Dealul Spirii din unul din tunurile luate vitejesce de la neamic, - Coroană prin care țara a simbolizat stabilitatea și independența sa.

[...] Noi am veghiat zi și noapte ca ea să pășească tot înainte, și când am văzut că decretele divine au voit ca Noi să nu avem un fiu, căruia să încredem mai apoi conducerea mai departe a operei Noastre, am chemat lângă Noi, conform Constituțiunii, pe iubitul Nostru nepot Ferdinand, Principe al României, ca Moștenitor presumpțiv al Coronei.

Astăzi, având lângă Noi pe iubita Noastră soție, Regina Elisabeta, și pe Moștenitorul Tronului Ferdinand, Principele României, înălțăm rugi lui Dumnezeu spre a-i mulțumi că, condus de mâna lui puternică, am străbătut 25 ani până la ziua de 10 Maiu 1891, când, serbăm nunta Noastră de argint cu România [...]⁹.

Discursul iconografic și textual reprezentat pe cele două fețe ale medaliiei nu este deloc inovator, respectând structura clasică impusă de medaliile realizate de Pisanello în prima jumătate a secolului al XV-lea: pe avers este reprezentată efigia personajului căruia îi este dedicată medalia, abordată dintr-o perspectivă psihologică, în timp ce pe revers este reprezentată o compoziție alegorică

⁹ Discurs ținut la 10 mai 1891, preluat din: *1866-1896 Trei-Deci de Ani de Domnie ai Regelui Carol I. Cuvântări și Acte*, Vol. II, 1881-1896, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1897, p. 276-280.

emblematică, care ne vorbește despre personajul reprezentat pe avers și care este însoțită de un *motto*¹⁰. Prin urmare, realizând o analiză descriptivă completă acestei medalii putem observa faptul că pe avers este reprezentat din profil Carol I, cu trăsăturile chipului destul de aspre, prototip de imagine care va deveni reprezentativ în cea de-a doua parte a vieții¹¹. În plus, Carol I este reprezentat în hainele militare, având pe piept o serie de decorații, dintre care cele mai importante sunt: ordinul *Pour le Mérite* în grad de cavaler, ordinul casei regale de Hohenzollern în grad de colan, ordinul *Steaua României* în grad de mare cruce și ordinul Lâna de aur. În stânga și în dreapta efigiei sunt inscripționați anii 1866 și 1891, iar legenda circulară „ramură de măslin / CAROL I REGE AL ROMÂNIEI / ramură de măslin” este delimitată de un cerc perlat exterior și de un cerc liniar interior. Numele gravorului, A. SHARFF, este inscripționat în spatele efigiei regale.

Pe revers este reprezentată într-o cunună de lauri alegoria României învingătoare, stând în picioare, ușor orientată spre stânga. Alegoria purtând coroană închisă și vâl pe cap, este înveșmântată în peplum și chlamys, încinsă cu o centură și spadă, aceasta se sprijină cu mâna stângă de un scut pe care este reprezentată stema României, iar în mâna dreaptă ține o ramură de palmier. La picioarele acesteia în partea dreaptă sunt depuse mai multe arme, iar în partea stângă lângă ea este reprezentat un leu. De cununa de lauri sunt prinse mai multe panglici pe care sunt inscripționate numele localităților: PLEVNA, RAHOVA, SMÂRDAN, CALAFAT, GRIVITZA, precum și anii 1877, 1881 și 1889. De partea superioară a cununii este prinsă o panglică mai mare pe care este inscripționată deviza familiei regale: NIHIL SINE DEO.

Medaliile din aur se realizau într-un număr extrem de mic și erau cel mai adesea păstrate în colecția familiei regale și rareori oferite cadou unor înalți demnitari. După cum am afirmat mai sus, numărul medaliilor din aur emise cu această ocazie nu este cunoscut. Însă, acestei medalii menționate în corespondența numismatului Octavian Iliescu i se mai adaugă o medalie identică vândută la 2 februarie 2012 în cadrul unei licitații organizate de Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. Kg¹², cu suma de 42.000 euro. Ceea ce deosebește această piesă de medalia descoperită în corespondența lui Octavian Iliescu este, pe de-o parte, greutatea acestora și, pe de altă parte, starea mult mai bună de conservare a celei de-a doua

¹⁰ Michel Patoureau, *La naissance de la médaille: la problème emblématique*, în „Revue Numismatique”, seria 6, XXIV, 1982, p. 207; *Idem*, *La naissance de la médaille: des impasses historiographiques à la théorie de l'image*, în „Revue Numismatique”, seria 6, XXX, 1988, p. 227-231.

¹¹ Pentru tipurile de portret ale lui Carol I, regăsite în iconografia medalistică vezi: Carmen Tănăsioiu, *Iconografia regelui Carol I. De la realitate la mit*, București, Editura Amarcord, 1999, p. 24-25.

¹² Menționăm faptul că în cadrul aceleiași licitații a fost vândută cu o valoare de 36.000 euro și o monedă de 5 ducați emisă de Constantin Brâncoveanu, precum și o monedă de 20 de lei din aur emisă în anul 1870, cu prețul de 3.200 euro.

medalii. Așadar, piesa aflată în colecția lui Aurelian Răuță, cântărea, conform scrisorii acestuia, 292 de grame, în timp ce medalia vândută în anul 2012 are o greutate de 209,13 grame. Deși este foarte mare, este posibil ca greutatea dată de Aurelian Răuță să fie una greșită, dat fiind faptul că diametrul celor două piese este aproape identic, 64 mm în scrisoare și 64,18 mm pentru piesa licitată. O identificare corectă ar fi putut fi realizată dacă s-ar fi cunoscut și grosimea medaliei vândute în 2012.

În descrierea medaliei de la licitația numărul 201 Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. Kg este menționat faptul că datorită rarității, această piesă este probabil unicat. Comparând fotografiile celor două medalii putem constata că este vorba despre două obiecte medalistice diferite, acest fapt observându-se din analiza stării de conservare a muchiei celor două piese. Prin urmare, piesa aflată în colecția Aurelian Răuță prezintă pe muchie mai multe semne rezultate probabil în urma unor lovituri, în timp ce muchia medaliei vândute la licitație nu prezintă aceleași defecte, fiind mult mai bine conservată. Din păcate, din cauza calității slabe a fotografiilor este foarte dificil să identificăm și alte semne distinctive.

În concluzie, prin acest articol dorim să atragem atenția asupra identificării existenței a două medalii comemorative din aur emise cu ocazia sărbătoririi jubileului de 25 de ani de domnie a regelui Carol I, în două colecții private. De asemenea, prin acest articol am dorit să subliniem importanța surselor excepționale care ne-au permis să ajungem la aceste două piese medalistice, pe de-o parte arhiva corespondenței științifice a numismatului Octavian Iliescu și, pe de altă parte, cercetarea piețelor de vânzare-cumpărare a obiectelor de patrimoniu.

Aurelio Raută - MADRID-14 - Montalbán, 5 - Tel. 2219486

Madrid 5 Februarie 1975. -

Subite domule Iliescu,

Confirm convorbirea telefonică de azi dimineață;
 Vă mulțumesc mult pentru tot ce mi-am rugat.
 Aștept deapărtările pentru conferință. -

Îmi trimit falocopi din oferta - licitație - din
 Viena - pentru drumul lui Vlaicu - ca să vă rog să prețuiți
 ace. -

La fel îmi trimit falocopiile medative de a
 Carol I. - ca să-mi spun că mi s-a înțeles forma să
 scriu o ofertă ca să o cumpere Statul Român. -

Medalia are : 292 gr aur. -

φ 65 mm -

espesor. 4 mm -

Pe mine m'a costat acum 15 ani, deci când banii
 aveau altă valoare : 10.000. \$. - acum face cel
 puțin de trei ori mai mult. -

Dacă o pot vinde, banii îi dau familiei mele, deci
 plăta în lei. acolo. -

Aștept cu nerăbdare următoarea vătăle și îmi trimit

Marele n. dy absolut încheie

1. Scrisoarea trimisă de Aurelian Răuță lui Octavian Iliescu la 5 februarie 1975

The letter sent by Aurelian Răuță to Octavian Iliescu on 5th February 1975

2-3. Fotografii medaliei oficiale comemorative a jubileului de 25 de domnie a regelui Carol I din arhiva Octavian Iliescu

The photos of the official medal of 25 years of reign jubilee of Charles I of Romania from the Octavian Iliescu archive

4. Fotografii medaliei oficiale comemorative a jubileului de 25 de domnie a regelui Carol I vândute în cadrul licitației din 2 februarie 2012

The photos of the official medal of 25 years of reign jubilee of Charles I of Romania sold in the 2nd February 2012 auction

